
UDC 351

JEL classification: A12, D11, G18, H10, H26

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.083>

Олег СКАСКО,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: oleh.i.skasko@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0002-7746-0801

Ірина-Людмила МОГИЛА,

аспірантка кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: Iryna-Liudmyla.A.Mohyla@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3570-1654

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПРИНЦИПИ, РІВНІ ТА МОДЕЛІ

Скаско О., Могила І.-Л. Теоретичні засади податкової політики в Україні: принципи, рівні та моделі. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 83–96. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.083>

Skasko, O., Mohyla, I.-L. (2023). Teoretychni zasady podatkovoi polityky v Ukraini: pryntsyupy, rivni ta modeli [Theoretical foundations of tax policy in Ukraine: principles, levels and models]. *Visnyk ekonomiky – The Herald of Economics*, 3, 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.083>

Анотація

Вступ. Державна податкова політика – одна з найважливіших частин економічної політики держави, оскільки вона безпосередньо впливає на стан національної економіки та якість життя громадян. Податкова політика підприємств передусім спрямована на забезпечення розвитку вітчизняного ринку, зміцнення конкурентоспроможності українських підприємств та стимулювання підприємницької активності.

Дослідження побудови державної та податкової політики підприємств є дуже актуальним завданням, оскільки вона прямо впливає на економічний розвиток країни та на якість життя її громадян. Особливо важливими є дослідження в галузі реформування податкової системи, що охоплює спрощення процедур сплати податків, зменшення податкового тягаря для бізнесу та забезпечення

© Олег Скаско, Ірина-Людмила Могила, 2023.

ефективності використання державних фінансових ресурсів. Дослідження побудови державної податкової політики та податкової політики підприємств – дуже важливе завдання, оскільки допомагає стабілізувати економічний стан підприємства.

Мета. Мета статті – систематизувати теоретичні підходи в частині побудови державної податкової політики та податкової політики підприємств і напрацювати механізми податкового регулювання.

Методи. Для досягнення мети, визначеної в дослідженні, використовуються загальнонаукові методи: індукції та дедукції, аналізу й синтезу (для систематизації чинних теоретичних засад моделей побудови податкової політики); функціонального та статистичного аналізу, аналогії, систематизації, формалізації, узагальнення, порівняння, оптимізації, аргументації, логічних методів (для розроблення напрямків удосконалення податкової політики).

Результати. Досліджено основні підходи, які розглядають поняття «податкова політика», а саме: макроекономічний, мікроекономічний, стратегічний, фінансовий та соціальний підходи. Систематизовано принципи, на яких ґрунтується податкова політика, та здійснено деталізацію рівнів податкової політики України. Наведено співвідношення типів і моделей податкової політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку нових напрямків розвитку податкової політики, розробки та впровадження перспективних методів і моделей ефективності використання системи оподаткування в Україні.

Ключові слова: податки, податкова політика; державна податкова політика; податкова політика підприємств; принципи податкової політики; рівні податкової політики; типи та моделі податкової політики.

Формули: 0, рис.: 5, табл.: 0, бібл.: 25.

Oleh SKASKO,

D. Sc. (Economics), Professor,
Professor of the Department of Accounting and Analysis,
Lviv Polytechnic National University,
St. Stepana Bandera, 12, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: oleh.i.skasko@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0002-7746-0801

Iryna-Lyudmyla MOHYLA,

PhD student of the Department of Accounting and Taxation,
Lviv Polytechnic National University,
12 Stepana Bandera st., Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: Iryna-Liudmyla.A.Mohyla@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3570-1654

THEORETICAL FOUNDATIONS OF TAX POLICY IN UKRAINE: PRINCIPLES, LEVELS AND MODELS

Abstract

Introduction. *The state tax policy is one of the most important parts of the state's economic policy, as it has a direct impact on the state of the national economy and the quality of life of citizens. The tax policy of enterprises is primarily aimed at ensuring the development of the domestic market, strengthening the competitiveness of Ukrainian enterprises and stimulating entrepreneurial activity.*

The study of the construction of the state and tax policy of enterprises is a very urgent task, since it has a direct impact on the economic development of the country and the quality of life of its citizens. Research in the field of reforming the tax system, which includes simplifying tax payment procedures, reducing the tax burden for business and ensuring the efficient use of public financial resources, is particularly important. The study of the construction of the state tax policy and the tax policy of enterprises is a very important task, as it helps to stabilize the economic condition of the enterprise.

Purpose. *The purpose of the article is to systematize theoretical approaches in the construction of state tax policy and tax policy of enterprises and to develop mechanisms of tax regulation.*

Methods. *To achieve the goal defined in the research, general scientific methods are used: induction and deduction, analysis and synthesis (to systematize the current theoretical foundations of tax policy building models); functional and statistical analysis, analogy, systematization, formalization, generalization, comparison, optimization, argumentation, logical methods (for developing directions for improving tax policy).*

Results. *The main approaches that consider the definition of «tax policy» are studied, namely: macroeconomic, microeconomic, strategic, financial and social approaches. The principles on which the tax policy is based have been systematized and the levels of the tax policy of Ukraine have been detailed. The ratio of types and models to tax policy is given.*

Discussion. *Prospects for further research consist in finding new directions for the development of tax policy, development and implementation of promising methods and models of the effectiveness of the use of the taxation system in Ukraine.*

Keywords: *taxes; tax policy, state tax policy; tax policy of enterprises; principles of tax policy; tax policy levels; types and models of tax policy.*

Formulas: 0, fig.:5, tabl.: 0, bibl.: 25.

JEL classification: A12, D11, G18, H10, H26

Постановка проблеми. Податкова політика – це один із багатьох, але найважливіших важелів державного втручання в соціально-економічні процеси країни. Це результат зростання ролі держави в економічному та соціальному житті, що постійно потребує певних фінансових ресурсів.

Проблема дослідження полягає в розробці ефективної моделі побудови державної податкової політики та податкової політики підприємств, яка забезпечувала би стабільне зростання економіки, дотримання соціальної справедливості й гарантування рівномірного розподілу навантаження між різними категоріями населення та

підприємствами. У процесі побудови державної податкової політики та податкової політики підприємств виникають проблеми, які ускладнюють розвиток економіки і призводять до недоліків у системі оподаткування. В Україні до таких проблем належать такі: складність податкової системи, що створює обставини двійного тлумачення окремих норм зі сплати податків та призводить до збільшення адміністративних витрат підприємств; нерівномірність розподілу навантаження між різними категоріями населення і підприємствами тощо. Тому дослідження податкової політики стає все більш важливим для напрацювання ефективної її моделі.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідженням основних питань та моделей побудови державної податкової політики та податкової політики підприємств присвятили свої наукові праці такі українські й зарубіжні науковці: Десятнюк О. М., Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Короткова О. В., Соколовська А. М., Францен В., Фьосте В., Чинчик А. А., Шмольдерс Г., Юрій С. І. та ін. Наукові досягнення вчених у цьому питанні значні, проте ще велика кількість проблем потребує подальшого наукового розкриття.

Мета дослідження. Мета статті – дослідження теоретичних основ побудови державної податкової політики і податкової політики підприємств та прикладних навичок щодо механізмів, за допомогою яких функціонує податкове регулювання.

Виклад основного матеріалу. Державна податкова політика та податкова політика підприємств взаємопов'язані й визначають ефективність функціонування податкової системи країни та її окремих суб'єктів.

Податкова політика виконує завдання, пов'язані із забезпеченням фінансової стабільності країни, регулюванням економічного розвитку, забезпеченням рівності й справедливості, зменшенням витрат та стимулювання забезпечення фінансової стабільності держави. Основні завдання такі: забезпечення максимально ефективного справляння податків і зборів; забезпечення адекватного податкового навантаження на громадян та бізнес; підтримка розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності; зменшення бюрократизму та корупції в податковій сфері тощо.

Важливою частиною написання цієї статті є розгляд тлумачень «податкова політика», що пропонують науковці та практики (рис. 1).

Проаналізувавши тлумачення «податкова політика» різних науковців, можна сформулювати власне визначення. Державна податкова політика – це комплекс заходів держави, спрямованих на стандартизацію системи оподаткування, забезпечення надходжень до бюджету, стимулювання економічного розвитку країни.

З іншого боку, згідно з більшістю джерел, науковці дають тлумачення «податкова політика на рівні суб'єктів підприємницької діяльності». На нашу думку, можна запропонувати це трактування, як податкова політика підприємств. Дефініція цього терміна передбачає заходи, що здійснюються на рівні внутрішньої економіки, тобто на рівні фірм. Її мета – забезпечення ефективного збору податків, підвищення економічної активності, зменшення податкових витрат та забезпечення конкурентоспроможності бізнесу.

Міністерство фінансів України	<ul style="list-style-type: none"> Діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави [1].
Петик Л. О., Себестянович І. С.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика становить сукупність правових норм та заходів, які спрямовані на забезпечення регульовального впливу на рівень податкового навантаження та економічну поведінку платників податку, а отже, – на процеси соціально-економічного розвитку держави [2].
Євтушевська О. О., Лагодієнко Н. В., Іванченкова Л. В.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика є частиною загальної економічної політики держави. Для ефективного регулювання економіки уряд має застосовувати гнучкий механізм впливу на економічні процеси. Це зумовлює існування різних типів і варіацій економічної політики, що мають на меті максимізацію ефективності управління [3].
Нікітішин А. О.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика є важливим атрибутом державності, складником економічної системи, фінансовим механізмом регулювання процесу примусової передачі частини фінансових ресурсів платників податків у розпорядження держави з метою виконання останньою важливих соціально-економічних функцій [4].
Соколовська А.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика полягає у встановленні та зміні елементів податкової системи (різновидів податків, ставок, структури, об'єктів, суб'єктів оподаткування, пільг тощо) для забезпечення надходжень до бюджету, достатніх для виконання державою покладених на неї функцій і стимулювання економічного зростання [5].
Іванов Ю. Б., Тищенко В. Ф., Найденко О. Є	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави [6].
Макарук О. В.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика - це діяльність держави з установа, правового регламентування та організації стягнення податків і зборів, метою якої є формування централізованих фінансових ресурсів держави в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту [7].
Короткова О. В.	<ul style="list-style-type: none"> Податкову політику на мікрорівні можна визначити як систему проведених підприємством в галузі податкового обліку заходів, що виражає варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах з державою з питань нарахування та сплати податкових платежів [8].
Архирейська Н. В., Панасейко І. М., Панасейко М. С.	<ul style="list-style-type: none"> Податкова політика - це комплекс економіко-правових та організаційних заходів у секторі оподаткування, котрі органи державної влади використовують з метою визначення умов оподаткування, які орієнтовані на створення відповідних умов для надходжень податків та зборів до централізованих фондів грошових ресурсів держави, а також досягнення економічного розвитку [9].

Рис. 1. Розгляд тлумачень «податкова політика», що пропонують науковці та практики

Джерело: розроблено автором на основі [1–9].

Таким чином, відмінність полягає в тому, що державна податкова політика спрямована на всю країну, а податкова політика підприємств регулюється для нього самого. Дві політики взаємодіють та успішна господарська податкова політика може позитивно впливати на державну податкову політику [10].

Отже, дослідивши поняття «податкова політика», можна навести п'ять основних підходів (рис. 2).

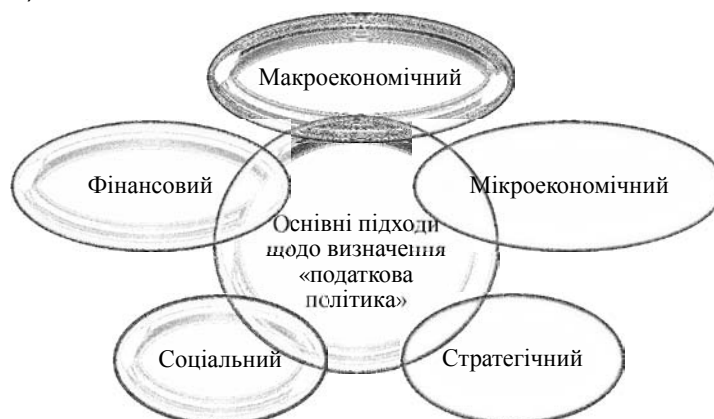

Рис. 2. Основні підходи щодо визначення «податкова політика»

Джерело: розроблено автором на основі [1–9].

З огляду на інформацію Міністерства фінансів України та думки науковців Євтушевської О. О., Лагодієнко Н. В., Іванченкової Л. В., Макарука О. В., Архірейської Н. В., Пасасайка І. М. і Панасейка М. С. наведемо макроекономічний підхід щодо визначення поняття «податкова політика», який фокусується на впливі податків на економіку загалом та передбачає досягнення балансу між збором податків і забезпеченням фінансової стабільності країни. Такий підхід допомагає визначити оптимальну податкову політику, яка має балансувати між різними економічними цілями (стимулювання інвестицій, збільшення ВВП та соціальної захищеності населення) [1; 3; 7; 9].

Згідно із визначенням терміна «податкова політика» Короткової О. В., наведемо мікроекономічний підхід, що орієнтується на впливі податків на поведінку окремих економічних суб'єктів. Такий підхід розглядає вплив податків на різні сегменти населення та галузі економіки, що може сприяти розробленню більш ефективної податкової політики. Наприклад, зниження податків на заробітну плату може стимулювати споживчий попит, а збільшення податків на вищі доходи може зменшити нерівність доходів у суспільстві [8].

Соколовська А. звернула увагу на стратегічний підхід, який фокусується на довгострокових цілях і плануванні. Такий підхід передбачає розробку довгострокових планів забезпечення сталості та стабільності податкової системи. Наприклад, деякі зміни в податковій системі можуть мати додаткові стимули для підвищення інвестицій і створення робочих місць, а інші зміни можуть призвести до скорочення бюджетних видатків та зниження рівня життя [5].

Згідно із визначенням Іванова Ю. Б., Тищенка В. Ф., Найденка О. Є., «фінансовий підхід передбачає, що податкова система має бути ефективною і забезпечувати оптимальне використання бюджетних ресурсів. Цей підхід орієнтується на збільшення надходжень до державного бюджету за рахунок підвищення податкових ставок, розширення податкової бази та боротьби з ухиленням від сплати податків» [6].

Петик Л. О., Себестянович І. С., а також Никітішин А. О. розглядають соціальний підхід, який фокусується на соціальних питаннях і потребах громадян. Такий підхід передбачає встановлення спеціальних податків для забезпечення соціального захисту й підтримки окремих категорій населення (інвалідів, безробітних, дітей та пенсіонерів [2; 4].

Розглянувши різні джерела, можна сформулювати принципи, на яких ґрунтується податкова політика (рис. 3).

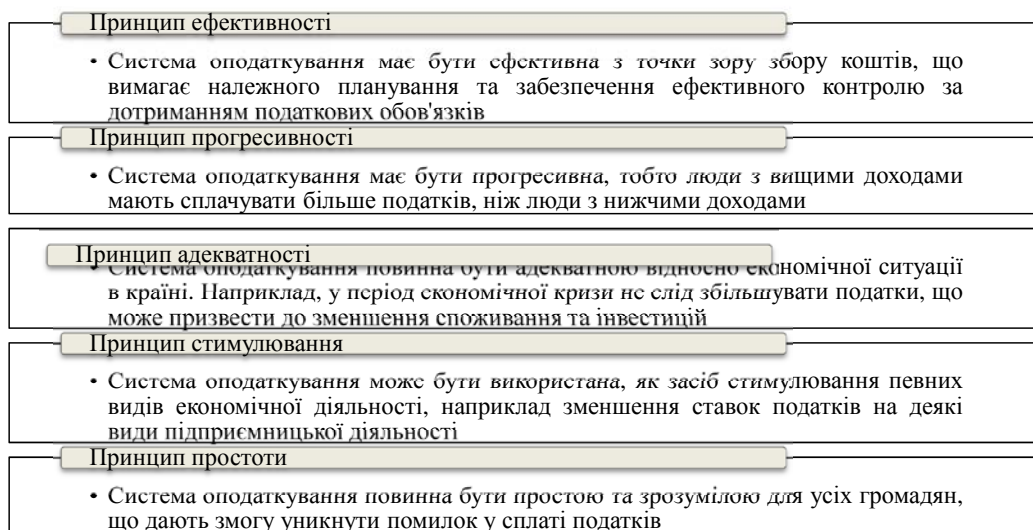

Рис. 3. Принципи, на яких ґрунтується податкова політика
Джерело: розроблено автором на основі [11; 12].

Податкова політика України спрямована на забезпечення стабільності фінансових ресурсів країни та забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Тому важливим аспектом дослідження цієї статті є розгляд рівнів податкової політики України (рис. 4).

Рис. 4. Деталізація рівнів податкової політики України
Джерело: розроблено авторами на основі [10; 11].

Десятнюк О. М., Марченко Л. І. «... переконані, що ключовими завданнями у сфері податкової політики нині є зниження рівня тіньової економіки, розширення бази оподаткування та формування сприятливого податкового середовища для бізнесу, що в кінцевому результаті має забезпечити зростання добробуту населення, покращення інвестиційно-інноваційного клімату, соціально-орієнтовану діджиталізацію сервісів органів ДПС України» [13, с. 17].

Крисоватий А. І., Кошук Т. В., Ватагович М. І. зазначають, що «... для України дедалі більшої актуальності, особливо в умовах імплементації Угоди про асоціацію, набуває вдосконалення податково-бюджетних інструментів підтримки інноваційної діяльності виробників із урахуванням відповідних положень законодавства ЄС у сфері державної допомоги та найкращого європейського досвіду» [14, с. 46].

Рівень державної податкової політики визначається на рівні держави і передбачає систему податків та інших обов'язкових платежів, які громадяни та підприємства сплачують у державний бюджет. Державна податкова політика охоплює різноманітні заходи та інструменти, що регулюють податкову систему країни, зокрема: зниження або підвищення рівня податків на окремі види діяльності, встановлення податкових пільг та стимулів для розвитку певних галузей економіки, захист інтересів держави від неправомірної економічної діяльності й організації ефективного контролю за сплатою податків та інших обов'язкових платежів.

Крім того, «рівень державної податкової політики впливає на міжнародні економічні відносини України, зокрема, особливо на привабливість країни для іноземних інвесторів і відносини з іншими країнами у сфері оподаткування та співпраці у сфері податкової політики» [15].

Рівень регіональної податкової політики визначає специфіку оподаткування на рівні областей, міст та інших адміністративно-територіальних одиниць. Він охоплює різноманітні заходи та інструменти, що спрямовані на забезпечення економічного розвитку та підвищення життєвого рівня мешканців цього регіону. Наприклад, органи місцевого самоврядування можуть встановлювати місцеві податки на нерухоме майно, землю, транспортні засоби й місцеві збори (плата за благоустрій території, за комунальні послуги тощо).

«Рівень галузевої податкової політики України визначається законодавством та регулює оподаткування в різних галузях економіки. Його мета – залучення коштів до державного бюджету і стимулювання розвитку та підтримки окремих галузей економіки» [18].

В Україні діють кілька галузевих податкових систем:

«1. Система суб'єктів господарювання, яка включає податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний збір та інші податки, що стягуються з підприємств. 2. Система оподаткування окремих галузей, таких як сільське господарство, енергетика, транспорт тощо. Система передбачає встановлення спеціальних податкових режимів, спеціального податкового режиму, що враховує особливості галузі. 3. Система оподаткування фізичних осіб, яка включає різноманітні податки, які стягуються з фізичних осіб, які займаються певними видами діяльності, наприклад податок на нерухомість, податок на доходи фізичних осіб тощо» [19; 20].

Рівень податкової політики підприємств України регулюється Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами. «Він визначається на рівні кожного окремого громадянина, який зобов'язаний сплачувати різні види податків та інших обов'язкових платежів згідно з встановленими правилами. Основні види податків, які сплачують громадяни України, включають: податок на доходи фізичних осіб; податок на нерухомість; податок на спадщину та дарування; податок на землю та інші обов'язкові платежі» [21].

Рівень податкової політики, на нашу думку, має передбачати, що підприємство самостійно обирає власну систему оподаткування, планує податки та збори, організовує нарахування та їхню сплату, вносить зміни і доповнення до наказу про облікову політику підприємства згідно з чинним податковим законодавством України.

Водночас підприємство може самостійно розробити «Наказ про податкову політику підприємства». Це дасть змогу такому підприємству більш цілеспрямовано працювати в межах податкового законодавства України і не допускати суттєвих помилок та прорахунків, що призводять до штрафів. Зразок такого наказу наводить у своєму навчальному посібнику «Організація обліку та податкове планування» Дерій В. А. [15, с. 171–176].

Міжнародна податкова політика – це сукупність правил, законів і угод, що визначають оподаткування міжнародної торгівлі та інвестицій. Вона передбачає такі питання, як: оподаткування доходів громадян за кордоном, подвійне оподаткування і співпраця національних податкових органів.

«Рівень міжнародної податкової політики може відрізнятись залежно від країн-учасниць та міжнародних угод. Норми оподаткування корпорацій та інвесторів у деяких країнах може бути дуже низький, що робить їх привабливими для іноземних інвесторів. Або, інші країни можуть мати високий рівень оподаткування, що може не викликати інтерес для інвесторів» [22].

Важливу роль у міжнародній податковій політиці також відіграють угоди про подвійне оподаткування, що дають змогу зменшити податки для підприємств і фізичних осіб з різних країн. Угоди про уникнення подвійного оподаткування, зазвичай, містять правила про те, яка країна має право оподатковувати дохід і які податки необхідно сплачувати.

«Під подвійним економічним оподаткуванням розуміють ситуацію, коли з одного і того ж доходу податок сплачують декілька його послідовних одержувачів. Подвійне економічне оподаткування пов'язане із утриманням двох і більше податків з однієї податкової бази» [16; 17].

Крім того, останнім часом виникає чимало питань «щодо практики міжнародної податкової оптимізації, за якої компанії використовують різноманітні правові та фінансові інструменти для зменшення рівня оподаткування. Така практика дає змогу компаніям легально уникати сплати податків у країні, де вони отримують дохід» [22].

Міжнародна податкова політика стає все більш важливою «для забезпечення рівності і справедливості в оподаткуванні та для боротьби з ухиленням від сплати податків» [23].

Проаналізувавши різні джерела інформації, зазначимо, що «існує кілька типів і моделей податкової політики, які можуть використовуватися в різних економічних умовах та залежно від мети державної податкової політики» (рис. 5).

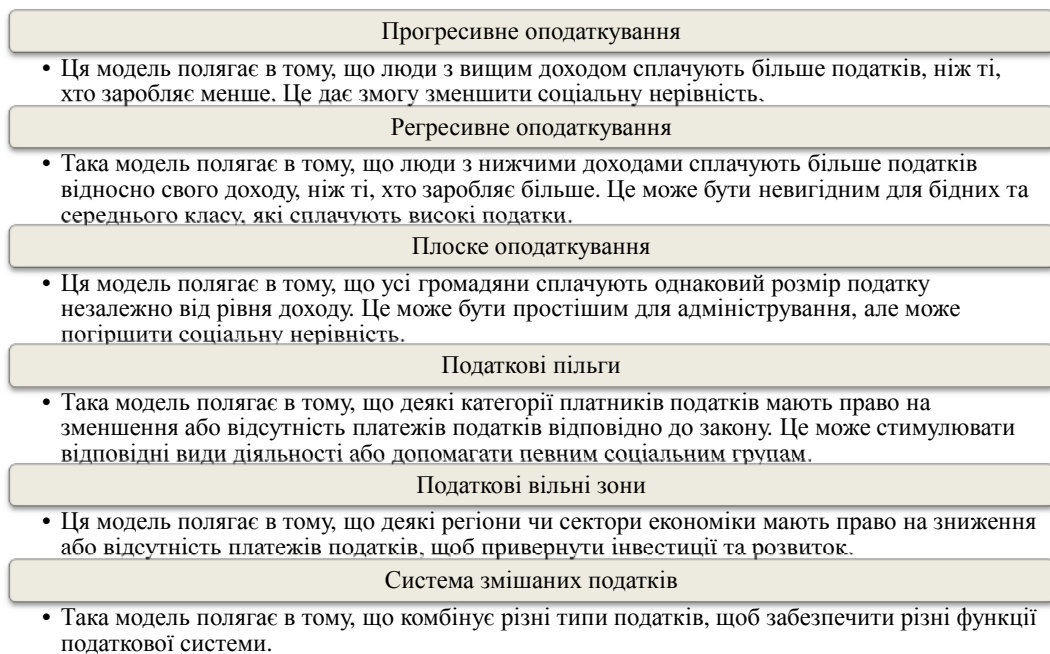

Рис. 5. Співвідношення типів і моделей до податкової політики

Джерело: розроблено авторами на основі [25; 26; 27].

Отже, податкова система може бути ефективним інструментом для досягнення різноманітних цілей податкової політики, у т. ч. для фіскальної стабільності, соціальної справедливості сприяння економічному зростанню та екологічній стійкості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнивши наведене вище, можна стверджувати, що удосконалення податкової політики в Україні є важливим завданням, адже податки – це одне із основних джерел доходів держави, які використовуються для забезпечення розвитку економіки й соціальної сфери України. Ефективна податкова політика може забезпечити стабільність фінансів держави та підтримати соціально-економічний розвиток країни.

Сформульовано авторське визначення поняття «податкова політика підприємства», що передбачає заходи, які здійснюються на рівні внутрішньої економіки, тобто на рівні фірм. Її мета – забезпечення ефективного збору податків, підвищення економічної активності, зменшення податкових витрат та підвищення конкурентоспроможності бізнесу.

Встановлено, що податкова політика базується на таких основних підходах: макро- та мікроекономічний; стратегічний; соціальний та фінансовий. Кожен із них має свої переваги й недоліки, тому важливо обирати той підхід, який найбільше відповідає конкретній ситуації.

Доведено, що для успішної реалізації побудови податкової політики необхідно дотримуватись певних принципів, щоб забезпечити прозорість та простоту системи оподаткування, ефективне податкове адміністрування та враховувати особливості цифрової економіки. Крім того, варто розвивати діалог між владою та громадськістю з метою забезпечення підтримки населення та підвищення довіри до податкової системи.

Уточнено, що для забезпечення ефективної податкової політики України доцільно враховувати усі рівні – від державного до індивідуального, та забезпечувати їх взаємодію. Такий комплексний підхід може сприяти підвищенню економічного зростання та соціального благополуччя України.

Встановлено співвідношення типів і моделей податкової політики. Потрібно зазначити, що в кожній моделі податкової політики важливий баланс між доходами та витратами держави, а також врахування соціальних та економічних наслідків рішень, що ухвалюються.

Перспективним у подальших наукових дослідженнях може бути пошук нових напрямків розвитку податкової політики, розробка і впровадження перспективних методів та моделей ефективного використання системи оподаткування в Україні.

Література

1. Міністерство фінансів України «Податкова політика». URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy>
2. Петик Л. О., Себестянович І. С. Податкова політика України в сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2021. № 2 (90). С. 267–271.
3. Євтушевська О. О., Лагодієнко Н. В., Іванченкова Л. В. Податкова політика як складова державного податкового менеджменту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 4. С. 32–37.
4. Нікітішин А. О. Методологічні основи формування та розвитку податкового регулювання. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1 (24). С. 215–220.
5. Соколовська А. Основи теорії податків : навч. посіб. Київ, 2010. 326 с.
6. Податкова система : навч. посіб. ; Ю. Б. Іванов, В. Ф. Тищенко, О. Є. Найденко та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24503>
7. Макарук О. В. Сутнісно-функціональна характеристика державної податкової політики України. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 2. С. 215–220. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/18.pdf
8. Короткова О. В. Особливості формування податкової політики підприємства в сучасних економічних умовах. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1743>
9. Архирейська Н. В., Панасейко І. М., Панасейко М. С. Особливості податкової політики України в сучасних умовах та шляхи її удосконалення. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3 (79). С. 164–172.

10. Чинчик А. А. Теоретичне підґрунтя дослідження податкової політики. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 5. С. 29–33.
11. Барабаш Л. Поведінкові аспекти гармонійного розвитку податкової системи України. *Соціальна економіка*. 2021. (61). С. 72–82. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socceconom/article/view/17700/16316> DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-07>
12. Ярема Б., Ролько А. Сучасна податкова система України: проблеми та перспективи розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 171–175.
13. Десятнюк О. М., Марченко Л. І. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 4 (69). С. 8–19.
14. Крисоватий А. І., Кошук Т. В., Ватагович М. І. Податково-бюджетна підтримка виробників у контексті законодавства ЄС у сфері державної допомоги. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 35–51.
15. Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування : навч. посіб. [Електронне видання]. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 185 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45773>
16. Mitu, N. E. (2016). Taxpayer Behaviour: Typologies and Influence Factors. *RSP*, 49, 77–87. URL: https://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul49_2016/RSP%2049%20_%2025%20aprilie%202016.pdf#page=77
17. Franzen, W. (2010). Forschungsstelle für empirische Sozialökonomik e.V. Steuerpsychologie und Steuerpolitik. Teil 1: Steuerliches Entscheiden und Verhalten. 171 p. URL: http://www.fores-koeln.de/publikat/franzen2010_steuerpsychologie+steuerpolitik-1.pdf
18. Franzen, W. (2019). Tax Morale in Classical Athens. *Journal of Ancient Civilizations*, 34/2, 273-288. URL: https://www.academia.edu/37543132/David_M_Pritchard_2019_The_Democratic_Control_of_Public_Spending_in_Classical_Athens_in_S_G%C3%BCnther_and_D_Rohde_eds_200_Years_after_August_B%C3%B6ckhs_The_Public_Economy_of_Athens_Journal_of_Ancient_Civilizations_34_2_229_44_Changchun
19. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
20. Ramirez, P. A., Levine, D. S. (2013). A Review of the Certainty Effect and Influence of Information Processing. *Economics Discussion Papers*, 2013-47, Kiel Institute for the World Economy (IfW Kiel). URL: <https://ideas.repec.org/p/zbw/ifwedp/201347.html><http://www.economicsejournal.org/economics/discussionpapers/2013-47>
21. Кос, О. Е. (2019). Psychological Effects of Taxation on Taxpayers: A Field Study on Tax Avoidance and Tax Evasion. *Business and Economics Research Journal*. Vol. 10, no. 4. Pp. 1015-1027. URL: <https://doi.org/10.20409/berj.2019.217>
22. Föste, W. (2021). Soziale Marktwirtschaft im Wandel der Zeit. *Gesellschaft, Wirtschaft, Politik (GWP)* 70. Jahrg., Heft 2/2021, 233-244.
23. Blaufus K., Chirvi M., Huber H., Maiterth R., Sureth-Sloane C. (2020). Tax Misperception and its Effects on Decision Making – Literature Review and Behavioral

Taxpayer Response Model. *European Accounting Review*. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1852095>

24. Moore, D., Slemrod, J. B. (2021). Optimal Tax Systems with Endogenous Behavioral Biases. *Journal of Public Economics, Forthcoming*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3401834>
25. Olsen, J., Kang, M., & Kirchler, E. (2018). Tax psychology. In A. Lewis (Ed.), *The Cambridge handbook of psychology and economic behaviour*, 405–429. *Cambridge University Press*. URL: <https://doi.org/10.1017/9781316676349.014>

References

1. Ministry of Finance of Ukraine “Tax Policy”. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy> [in Ukrainian].
2. Petyk, L. O., Sebestyanovych, I. S. (2021). Tax policy of Ukraine in modern conditions. *A young scientist*, 2 (90), 267–271 [in Ukrainian].
3. Yevtushevska, O. O., Lagodienko, N. V., Ivanchenkova, L. V. (2022). Tax policy as a component of state tax management. *Economic science*, 4, 32–37 [in Ukrainian].
4. Nikitishin, A. O. (2020). Methodological foundations of formation and development of tax regulation. *Eastern Europe: economy, business and management*, 1 (24), 215 – 220 [in Ukrainian].
5. Sokolovska, A. (2010). Basics of the theory of taxes: [study guide]. 326 p. [in Ukrainian].
6. Tax system (2018). [Electronic resource]: study guide; Y. B. Ivanov, V. F. Tyshchenko, O. E. Naidenko, and others. Kharkiv: named after S. Kuznetsia. 408 p. [in Ukrainian].
7. Makaruk, O. V. (2019). Substantial and functional characteristics of the state tax policy of Ukraine. *Theory and practice of state administration and local self-government*, 2, 215–220. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/18.pdf [in Ukrainian].
8. Korotkova, O. V. (2013). Peculiarities of the formation of the tax policy of the enterprise in modern economic conditions. *Effective economy*, 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1743> in Ukrainian].
9. Arkhireyska, N. V., Panaseiko, I. M., Panaseiko, M. S. (2022). Peculiarities of tax policy of Ukraine in modern conditions and ways of its improvement. *Scientific view: economy and management*, 3 (79), 164 – 172 [in Ukrainian].
10. Chynchyk, A. A. (2020). Theoretical basis of tax policy research. *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship*, 5, 29-33 [in Ukrainian].
11. Barabash, L. (2021). Behavioral aspects of the harmonious development of the tax system of Ukraine. *Social Economy*, (61), 72-82. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/17700/16316> DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-07> [in Ukrainian].
12. Yarema, B., Rolko, A. (2018). Modern tax system of Ukraine: problems and development prospects. *Black Sea Economic Studies*, 34, 171–175 [in Ukrainian].
13. Desyatniuk, O. M., Marchenko, L. I. (2021). Naukovo-metodychni determinanty podatkovoi polityky v umovakh transformatsii natsionalnoi ekonomiky [Scientific and methodological determinants of tax policy in the conditions of transformation of the national economy]. *World of Finance*, 4 (69), 8-19 [in Ukrainian].

14. Krysovaty, A. I., Koshchuk, T. V., Vatagovich, M. I. (2019). Tax and budgetary support of manufacturers in the context of EU legislation in the field of state aid. *Finances of Ukraine*, 7, 35–51 [in Ukrainian].
15. Derii, V. A. (2022). Organization of accounting and tax planning: study guide [Electronic edition]. Ternopil: WUNU. 185 p. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45773> [in Ukrainian].
16. Mitu, N. E. (2016). Taxpayer Behaviour: Typologies and Influence Factors. *RSP*, 49, 77–87. Retrieved from https://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul49_2016/RSP%2049%20_%2025%20aprilie%202016.pdf#page=77 [in German].
17. Franzen, W. (2010). Forschungsstelle für empirische Sozialökonomik e.V. Steuerpsychologie und Steuerpolitik. Teil 1: Steuerliches Entscheiden und Verhalten. 171 p. Retrieved from http://www.fores-koeln.de/publikat/franzen2010_steuerspsychologie+steuerpolitik-1.pdf [in German].
18. Franzen, W. (2019). Tax Morale in Classical Athens. *Journal of Ancient Civilizations*, 34/2, 273–288. Retrieved from https://www.academia.edu/37543132/David_M_Pritchard_2019_The_Democratic_Control_of_Public_Spending_in_Classical_Athens_in_S_G%C3%BCnther_and_D_Rohde_eds_200_Years_after_August_B%C3%B6ckhs_The_Public_Economy_of_Athens_Journal_of_Ancient_Civilizations__34_2_229_44_Changchun [in German].
19. The Tax Code of Ukraine from 02.12.2010 № 2755-VI (with changes and additions). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in English].
20. Ramirez P. A., Levine D. S. A Review of the Certainty Effect and Influence of Information Processing. *Economics Discussion Papers*. 2013. No.2013-47. Kiel Institute for the World Economy. Retrieved from <http://www.economicsejournal.org/economics/discussionpapers/2013-47> [in English].
21. Koc O. E. Psychological Effects of Taxation on Taxpayers: A Field Study on Tax Avoidance and Tax Evasion. *Business and Economics Research Journal*. 2019. Vol. 10, № 4. Pp. 1015–1027 [in English].
22. Föste, W. (2021). Soziale Marktwirtschaft im Wandel der Zeit. *Gesellschaft, Wirtschaft, Politik (GWP)* 70. Jahrg., Heft 2/2021, 233–244 [in German].
23. Blaufus K., Chirvi M., Huber H., Maiterth R., Sureth-Sloane C. (2020). Tax Misperception and its Effects on Decision Making – Literature Review and Behavioral Taxpayer Response Model. *European Accounting Review*. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1852095> [in English].
24. Moore, D., Slemrod, J. B. (2021). Optimal Tax Systems with Endogenous Behavioral Biases. *Journal of Public Economics, Forthcoming*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3401834> [in English].
25. Olsen, J., Kang, M., & Kirchler, E. (2018). Tax psychology. In A. Lewis (Ed.), *The Cambridge handbook of psychology and economic behaviour*, 405–429. *Cambridge University Press*. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/9781316676349.014> [in English].

Статтю отримано 28 квітня 2023 р.

Article received April 28, 2023.